

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В АГРАРНІЙ СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА

Проведено аналіз розвитку теорії інновацій. Досліджено розвиток наукових поглядів трактування економічної категорії „інновація” та динаміку економічних інноваційних циклів. Розглянуто можливість інноваційного розвитку аграрних підприємств у сучасних умовах.

Постановка проблеми

У сучасних умовах стійкий довготривалий розвиток економіки більшою мірою залежить не від обмежених ресурсних можливостей, а від інноваційної активності суспільства. Більшість дослідників соціально-економічного розвитку людства вже давно вважають науково-технічний прогрес головним чинником історичної трансформації суспільства, а інновації – каталізаторами економічного зростання. В Україні актуальність вивчення та розуміння всіх аспектів інноваційного розвитку значно зростає в зв'язку з визначенням інноваційної моделі розвитку економіки основою нового стратегічного курсу держави. Тому особливого значення набуває дослідження еволюції теорії інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання

Теоретичним та практичним засадам дослідження теорії інновацій, проблемам інноваційної діяльності та інноваційного розвитку присвячували свої роботи такі вчені: А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Сей, К. Маркс, Ван Гельдерен, М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, Й. Шумпетер, К. Фрімен, Д. Кларк, Л. Соєте, С. Кузнець, Б. Санто, Б. Твіст, П. Друкер, Д. Соколов, А. Титов, М. Шабанова, Г. Добров, А. Корінний, В. Мусієнко, Й. Піннінгс, Е. Менсфілд, Е.Еймз, Е. Трін.

Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійсненим провідні вітчизняні вченими: В. Андрійчук, А. Гайдуцький, О. Дацій, Л. Дейнеко, М. Зубець, П. Саблук, М. Кісіль, М. Коденська, М. Малік, Г. Підлісецький, М. Садиков, А.В. Чупіс, О. Шестопаль, В. Юрчишин та ін. Незважаючи на цінність проведених досліджень, виникнення та еволюція теорії інноваційного розвитку аграрного сектора економіки наразі є недостатньо вивченими.

Метою статті є розвиток теоретичних поглядів стосовно теорії інновацій визначення її розвитку в аграрній сфері виробництва на основі проведеного аналізу.

Об'єкт та методика дослідження

Об'єктом дослідження є процес розвитку теорії інновацій.

Методологічною основою є загальнотеоретичні та спеціальні методи економічного дослідження, які дають змогу вирішувати проблемні наукові завдання. Дослідження побудовано на використанні діалектичного методу пізнання економічних процесів, наукових розробок та публікацій вітчизняних й зарубіжних вчених з питань інноваційних процесів в аграрній сфері. У ході наукового дослідження використано основні прийоми *абстрактно-логічного методу*, зокрема, наукового абстрагування, аналогії та співставлення, аналізу і синтезу.

Результати досліджень

Інноваційна практика існує багато тисячоліть, але предметом спеціального наукового її вивчення в рамках теорії інновацій стала лише друга половина XIX та початок XX століття [4].

В економічній теорії розуміння інновацій зводиться до введення новітніх технологій чи товарів. Під час еволюції теорій інновацій виділяють три основні етапи:

1. Інновації доринкової економіки.
2. Теорія інновації нерегульованих ринкових відносин.
3. Інновації соціально орієнтованої економіки [12].

У доринковій економіці перші згадки про інноваційний розвиток зустрічаються у філософських трактатах та зібраннях норм господарювання. Тут інновації зазначаються як упровадження нових підходів до організації рабської праці та управління нею. Висновком вчення про інновації в доринковій економіці є епоха меркантилізму. Спостерігаються теоретичні обґрунтування та проводяться практичні спроби введення інновацій в життя суспільства. Найбільше це проявляється в утворенні монопольних компаній.

Економічні вчення інновацій нерегульованих ринкових відносин починаються з появою класичної школи політекономії, в якій сам аналіз інновацій переходить від організаційного до технологічного. Це зумовлюється дослідженням галузі виробництва, яким значну увагу приділяли вчені класичної школи політекономії А. Сміт (1723–1790 рр.), Ж.Б. Сей (1767–1832 рр.), Д. Рікардо (1772–1823р.), К. Маркс (1818–1883 рр.).

А. Сміт у фундаментальній праці „Дослідження про природу і причини багатства народів” стверджує, що найбільший прогрес у розвитку продуктивності праці є наслідком розподілу праці, що дав повштовх до винаходу машин, які полегшують і скорочують працю [14]. Значну частину всіх винаходів зробили прості робітники, що спеціалізувалися на окремих операціях. Сконцентрована увага на окремій меті призводить до відкриття легшого і швидшого способу її досягнення [14]. Такої ж думки дотримувалися

французький економіст Ж.Б. Сей та англійський економіст Д. Рікардо. Історичні факти дійсно про це свідчать – більшість винаходів того часу були зроблені простими робітниками/ Наприклад, ткацький „човник” (Дж. Кей, 1733 р.), прядильні машини (Дж. Харгрівс, Р. Аркрайт, 1768 р.), механічний ткацький верстат (Е. Картрайт, 1785 р.), токарний верстат (Г. Модслі, 1797 р.) тощо[13].

Найповніші уявлення про технологічні інновації надав у теорії циклічних кризисів К. Маркс. Він вважав, що у капіталістичному суспільстві, в міру накопичення капіталу та під час технічного прогресу, з’являється тенденція до заміни живої праці машинним виробництвом, що впливає на тенденцію до зниження загальної норми прибутку.

Матеріальною основою циклічного руху економіки є час життя основного капіталу, вкладеного в засоби виробництва. На економічні процеси впливають технологічні відкриття. Таким чином, засоби праці постійно удосконалюються, що й утворює середньотерміновий цикл, тобто новий ступінь науково-технічного прогресу та розвитку продуктивних сил. К. Маркс вважав інновації екзогенною зміною в економічному аналізі, так як винаходи – це результат наукової роботи винахідників, котрі займаються нею, переслідуючи тільки свої власні інтереси.

При цьому, Маркс інтерпретує нововведення як явище, що розвивається стрибками під час кризи і депресії та уповільнюється на інших циклічних фазах. Подається розширена версія наслідків масових нововведень, котрі діалектично залучаються до розгляду законів та закономірностей розвитку суспільства. Саме з масовими технологічними удосконаленнями нововведень, що спричиняють цілий ряд взаємозалежних змін у продуктивних силах, Маркс пов’язує майбутні зміни безпосередньо в організаційно-економічних і соціально-економічних виробничих відносинах.

Маркс розрізняв екстенсивний та інтенсивний технічний прогрес. За екстенсивного розвитку збільшуються обсяги виробництва на базі старої техніки, за інтенсивного – масово впроваджуються нові види техніки. В обох випадках мають місце технічний прогрес та безпосередньо пов’язані з ним структурні зрушення в економіці [10].

Голландські економісти Ван Гельдерен і Де Вольф були прихильниками екзогенної теорії економічних циклів. У дослідженні причин циклічності економіки Вольф пішов далі від Маркса і Гельдерена. Він стверджував, що довгі цикли зумовлені внутрішньою природою, хоча підтримуються зовнішніми імпульсами.

Біля витоків теорії інновацій також по праву стоїть ім'я видатного вченого, відомого українського економіста-класика М.І. Туган-Барановського (1865–1919 рр.), який вперше застосував відтворювальний підхід до аналізу нерівномірності процесу розвитку економіки під впливом науково-технічного прогресу. На його думку, формування основ теорії інновацій відбувалося в рамках становлення загальної теорії циклів і криз, насамперед, в економічній і технологічній сферах.

Передумови для розуміння ролі інновацій у виході з економічних криз впливають з утвердження М.І. Туган Барановським вирішальної ролі коливань інвестицій у зміні фаз промислового циклу [16]. Адже інвестиції, звичайно, супроводжуються інноваціями. Ідеї М.І.Туган-Барановського щодо теорії економічного циклу фактично стали основою генезису інноваційних теорій економічного розвитку. Закінченого вигляду інноваційна теорія набула тільки в середині ХХ століття[1;2].

Могутній наріжний камінь до фундаменту теорії інновацій заклав М.Д. Кондратьєв (1892–1938рр.).

Обґрунтування своєї теорії він здійснив через аналіз статистичних даних чотирьох провідних капіталістичних країн – Англії, Франції, США та Німеччини. Вивчення цих даних дало йому підстави для висновку про те, що існують цикли економічної кон'юнктури – „довгі хвилі” із середньою тривалістю 54 роки (пожвавлення виробництва, його бурхливий підйом, криза перевиробництва, яка переходить у стадію депресії). Його теорія „довгих хвиль”, з точки зору базових передумов, передбачає нововведення різного ступеня глибини і новизни, стимулює відхилення різних порядків від початкового рівноважного стану економічної системи. М. Кондратьєв пов'язує „довгі хвилі” зі змінами у сферах суспільного життя: „соціальні потрясіння залучаються до ритмічного процесу розвитку великих циклів і стають не вихідними силами цього розвитку, а формою його прояву” [7]. М. Кондратьєв довів, що економічний розвиток здійснюється не рівномірно, а хвилеподібно, і вперше статистично обґрунтував цю думку, за якою „довгі хвилі” складаються з двох фаз – висхідної та низхідної, що припадає на період кризи та депресії. Він з'ясував причини знайдених закономірностей (хвильових коливань у виробництві) та помітив, що „довгі хвилі” виникають не від дії чинників економічного розвитку, які визнавалися головними дослідниками на ті часи. М.Кондратьєв звернув увагу, що протягом двох десятиріч, які передують підйому хвилі довгого циклу, спостерігається пожвавлення в галузі технічних винаходів, а початок підйому збігається з широким застосуванням винаходів у промисловості [7].

Теорія „довгих хвиль” М.Д. Кондратьєва активно використовується в розвинутих країнах, які сьогодні відпрацьовують перспективи свого технологічного розвитку до 2020–2030 років. За його теорією, історія НТП, починаючи з промислової революції другої половини ХVІІІ століття, налічує п'ять хвиль із циклами 50–60 років, у результаті яких утворилося п'ять технологічних укладів.

У період 10–20 рр. ХХІ століття в розвинутих країнах очікується перехід до шостого технологічного укладу, тобто перехід від індустріального до постіндустріального технологічного способу виробництва. Головною відмінною рисою шостого технологічного укладу буде інтелектуалізація людської діяльності, яка спричиняє якісні перетворення не лише у виробництві, але й

інших сферах суспільного життя. У межах цього технологічного укладу значення інтелектуального потенціалу країни залежатиме від наявності у ній традиційних виробничих ресурсів[5].

Таким чином, можна зробити висновок, що М.Д. Кондратьєвим закладено основи загальної теорії інновацій, що охоплює не тільки технологію й економіку, але і соціально-політичну сферу, а також розкриває механізм взаємодії інновацій у різних сферах суспільства.

Йозеф Шумпетер (1883–1950 рр.), підхопивши і розвинувши основні ідеї М.Д. Кондратьєва, вважається основоположником теорії інноваційного розвитку, представником класичної теорії інновацій і головною постаттю серед фундаторів інноваційних теорій економічного розвитку. В його роботах і роботах його німецьких колег В. Зомбарта та В. Мічерліха проблема інновацій набуває нового відтінку. Їх теорія ґрунтується на твердженні, що основним носієм науково-технічного прогресу є підприємець – новатор в економічному прогресі. Вони вбачали головну функцію капіталістичного підприємця в одержанні доходу внаслідок реалізації науково-технічних нововведень у матеріальному вигляді. „Функція підприємців, – відзначив Шумпетер, – полягає в тому, щоб реформувати чи революціонізувати виробництво, використовувати винаходи або, в широкому значенні, – використовуючи нові технологічні рішення для випуску нових товарів чи виробництва старих товарів новим способом, відкриваючи нові джерела сировини чи матеріалів, нові ринки, реформувати галузь. Початок будівництва залізниць, виробництво електроенергії перед Першою світовою війною, енергія пари, сталь, автомобіль, колоніальні підприємства – усе це яскраві зразки великого сімейства явищ, що включають також і безліч скромніших представників – аж до випуску нових сортів ковбас і оригінальних зубних щіток. Саме такого роду діяльність і є головною причиною періодичних „підйомів”, що революціонізують економічний організм, і періодичних „спадів” унаслідок порушення рівноваги за виробництва нових товарів новими методами. Робити щось нове завжди важко, і реалізація нововведення відбиває самостійну економічну функцію, по-перше, оскільки все нове лежить за межами рутинних, зрозумілих усім задач і, по-друге, оскільки доводиться переборювати опір середовища”.[17].

Й. Шумпетер вперше ввів у науковий обіг термін „інновація”. Базова дефініція інновації була дана ним у книзі „Теорія економічного розвитку” (1912 р.). У ній цей термін називався „нова комбінація”, що означала іншу якість засобів виробництва, досягнуту не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної схеми, а введенням нових засобів виробництва чи систем його організації. Всі комбінації є різними за своєю сутністю, однак всі вони мають дещо спільне – елемент новизни. Саме новизну дослідник вважав вирішальним критерієм при визначенні інновації

(нововведення). Термін „інновація” був введений ним в науковий обіг у 1939 р. в роботі „Економічні цикли”[15].

Такі економічні категорії як „інновація”, „інноваційний процес” Й.Шумпетер поєднав із теорією довгострокових циклічних коливань – теорією „довгих хвиль” М.Д. Кондратьєва .

У період з 1870 по 1930 рр. неокласична школа зробила головний внесок в економічну думку та залишається однією з найвпливовіших течій до наших днів. Фундамент цієї школи склали праці В.Джевонса (1871), К. Мангера (1871), А. Маршалла (1890), Л. Вальраса (1874). Представники неокласичної школи досліджували умови загальної рівноваги ринкової економічної системи, за яких найефективніше використовуються наявні ресурси, в тому числі й технологія.

Кейнсіанська теорія, заснована Джоном Кейнсом (1883–1945) у 30–50-их роках. Кейнс поставив під сумнів здатність ринкової системи економіки до саморегулювання і вважав необхідним державне втручання у процес регулювання економіки. Кейнсіанська теорія розглядала економічні процеси у короткостроковому періоді при фіксованому рівні цін і тому вона не могла дослідити, як технологічні зміни впливають на довгостроковий розвиток суспільства. Тому технологічний процес залишався у положенні „за інших рівних умов”.

У другій половині 50-их років ХХ століття дослідження довгострокових змін в економіці США показали, що валовий національний продукт Сполучених Штатів зростав темпами більшими, ніж сумарні темпи росту обсягу використаних ресурсів праці та капіталу (неокласичний ренесанс) Дослідники цього періоду, а саме М. Абрамовиц, Е. Денісон, Д. Кендрік, висунули гіпотезу, згідно з якою додатковий темп зростання економіки обумовлений науково-технічним прогресом.

Узагальненням та підтвердженням цієї ідеї стала робота Р. Солоу „Технічні зміни та функція сукупного виробництва” (1957). Він підрахував, що збільшення удвічі валової продукції на одну витрачену людино-годину в США за період з 1909 по 1949 рр. відбулося на 12,5% за рахунок зростання капіталоозброєності праці і на 87,5% – за рахунок технологічних змін. За цю роботу Солоу отримав у 1987 р. Нобелівську премію.

Таким чином, протягом 60–70-их років ХХ століття були проведені дослідження, присвячені феномену технологічних змін як фактору економічного зростання.

Дослідження генезису теорії інновацій українським науковцем О.О. Лапко дало можливість доповнити „дошумпетерівським” періодом та разом з ним умовно виділяти шість етапів розвитку:

1. Дошумпетерівські теорії.
2. Теорія „довгих хвиль” М. Кондратьєва.
3. Класична теорія інновацій.

4. Неокласичні („постшумпетерівські”) теорії.

5. Теорія прискорення.

6. Соціально-психологічна теорія [9].

Слід зазначити, що вищенаведена типологія теорій інновації відображає світові тенденції розвитку даної проблематики, базуючись, переважно, на вченнях зарубіжних дослідників та науковців, які здійснюють дослідження інновацій вже багато років. А в країнах колишнього Радянського Союзу інноваційна діяльність стала предметом наукових досліджень тільки в останні двадцять років ХХ ст. За умов адміністративно-командної системи про нововведення згадувалося тільки в контексті дослідження НТП. Провідними економістами цього напрямку були Л.С. Бляхман, Л.М. Гатовський, Є.Г. Ліberman, В.В. Новожилов, С.Г. Струмлінін, Т.С. Хачатуров й ін. Досліджувалися проблеми інтеграції науки і соціалістичного виробництва, шляхи впровадження досягнень науки і техніки у виробництво, а також питання стимулювання науково-технічного прогресу. Категорія ж „інновація” в економічній теорії колишнього Радянського Союзу ще не була визначена.

Найбільш відомими представниками „неокласичної” („постшумпетерівської”) теорії інновацій цього напрямку є С. Кузнец, М. Калецькі, Г. Менш, Б. Твісс Р. Фостер, В.Д. Хартман, Х.Д. Хауштайн та ін. Вони приєднуються до Й.А. Шумпетера й оцінюють інновації як „головний імпульс” розвитку, що виходить від нових споживчих товарів, нових методів виробництва і транспортування, нових ринків, нових організаційних форм у промисловості.

У сучасних умовах розвитку інноваційного підприємництва виникла так звана „теорія прискорення”, або інноваційного підприємництва. Представники даної теорії, ґрунтуючись на теорії довгих хвиль, розглядають окремо розвиток підприємництва „за західною моделлю” (США), яка характеризується більш високими темпами розвитку новаторства, підвищеним ризиком.

Соціально-психологічна теорія, яку розробляли німецькі вчені Х.Барнет, Є.Вітте, О. Денісон, пов'язана з пріоритетом людських відносин в управлінні інноваційною діяльністю. Основне місце в ній посідають проблеми ролі особистості, поведінки, рівень освіти, аналіз соціально-психологічних і організаційно-соціологічних факторів. Для всіх цих теорій основним є виділення певної групи людей як носіїв інновацій.

В аграрному секторі економіки, у найширшому розумінні агроінновація – це інновація, реалізована в аграрній сфері. Науковці пропонують різні підходи до визначення цього поняття, наприклад, О. Кот під агроінновацією розуміє системні впровадження в аграрну сферу результатів науково-дослідної роботи, що призводять до позитивних якісних та кількісних змін у характеристиці взаємозв'язків між біосферою та техносферою, а також поліпшують стан навколишнього середовища [8].

На думку О. Попової, агроінновація – це інновація, яка зачіпає безпосередньо (або опосередковано, в межах технологічного ланцюга) процеси, учасниками яких є людина, машина (обладнання, інструмент тощо) та компонент навколишнього середовища (тварина, рослина тощо), існування яких у природному середовищі (без участі людини) неможливе або можливе з втратою базових функціональних характеристик.

Ю. Бухвостов визначає агроінновацію як результат праці, отриманий завдяки застосуванню нових наукових знань, що перетворюють процес функціонування та розвитку виробничо-господарської системи АПК у напрямі підвищення її ефективності, стійкості та системної якості відносин [3].

У ґрунтовній праці з історії сільського господарства з 1800 до 2000 рр. Ф. Джованні акцентує увагу ще на таких особливостях агроінновацій:

- 1) неможливість у певних випадках повного привласнення;
- 2) комплементарний характер аграрних інновацій. Дві інновації визначаються як комплементарні, якщо їх спільне використання знижує середні витрати на одиницю або зменшує ризик;
- 3) взаємозв'язок між інноваціями та локальними умовами впровадження;
- 4) ризикованість – визначає їх як найризикованіші, порівняно з іншими галузями економіки [18].

На нашу думку, агроінновація – це розробка новації в галузі сільського господарства – сортів рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, впровадження нової техніки, технологій вирощування та утримання тощо, що сприяє отриманню економічного, соціального, екологічного ефектів. Специфіку інновацій в аграрному секторі зумовлено особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля, у процесі виробництва існує чітка взаємодія з живими організмами, виробництво має сезонний характер та високий рівень ризику. З упровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей (наприклад, вища врожайність сільськогосподарських культур).

Інноваційну діяльність в аграрній сфері запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також упровадження їх у виробництво. Найбільш поширеними новаціями є: нові сорти та гібриди рослин і породи тварин, штами мікроорганізмів, марки та модифікації сільськогосподарської техніки, технології, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні розробки (документально оформлені методики, різні рекомендації тощо). Апробацію та перевірку отриманих зразків здійснюють наукові установи та спеціальні державні установи й організації. Відтворення новацій у сільському господарстві здійснюють насінницькі господарства (вирощування елітного та репродукційного насіння нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур); племінні заводи (розведення чистих порідних ліній тварин); машинобудівні підприємства

(серійний випуск нової техніки); біологічні фабрики (випуск вакцин тощо). Впровадження розробок у виробництво або перетворення новацій в інновації здійснюється за ініціативою суб'єктів підприємницької діяльності з метою досягнення комерційних вигод [6].

Інноваційний процес в агропромисловому комплексі наразі недостатньо активний. Кількість агроформувань, що здійснювали експериментальне впровадження наукових розробок, останніми роками зменшилася.

Для підвищення інноваційної активності аграрних підприємств необхідним є створення умов для зростання ринкового попиту на інновації у сільськогосподарському виробництві; сприяння розвитку конкурентного середовища, заохочення капіталовкладень в інновації; надання пріоритетної підтримки розвитку аграрної науки й освіти; забезпечення захисту інтелектуальної власності та підвищення якості робочої сили тощо. Наукові дослідження потребують щорічного масштабного фінансування та всебічної державної підтримки, оскільки від цього залежить науковий рівень та якість новацій, що надзвичайно важливо в умовах поширення на українському ринку науково-технічної продукції конкурентоспроможної іноземної техніки й технологій, які за своїми техніко-економічними параметрами не поступаються, а часом і перевершують вітчизняні аналоги. Першочерговим завданням інноваційної політики держави, на нашу думку, є створення й удосконалення всіх ланок науково-технічної сфери з метою забезпечення національної аграрної економіки та соціальної сфери передовими науковими розробками й новими технологіями. Основними проблемами у формуванні та функціонуванні національної інноваційної системи є слабка інноваційна активність аграрних підприємств та низький рівень взаємодії науково-дослідного та підприємницького середовища у сільськогосподарському виробництві. У сучасних умовах одним з ключових завдань державної політики України має стати формування системи відносин між аграрною наукою, освітою та сільськогосподарським виробництвом, коли інновації стають основою прогресу аграрної економіки та суспільства, а потреби інноваційного розвитку АПК, у свою чергу, багато в чому визначають і формують найважливіші напрями наукової діяльності.

Досвід стимулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі свідчить, що значення інноваційної складової в розвитку економіки іноземних держав постійно посилюється, а активізацію інноваційної діяльності вони всебічно підтримують. А тому, державна підтримка інноваційної діяльності має здійснюватися через систему економічних механізмів, зокрема, податкового та патентного регулювання. Першочергового значення треба надавати використанню інноваційних можливостей людського капіталу та використанню інтелектуального потенціалу аграрної науки.

У сучасних умовах інноваційний розвиток підприємств агропромислового виробництва можливий при врахуванні регіональних особливостей та можливості його інноваційного розвитку і вимагає комплексного вирішення таких питань:

- підвищення рівня фінансування регіональної аграрної науки з метою перетворення галузей агропромислового виробництва, зокрема, сільського господарства, на високотехнологічні;

- підвищення результативності регіональної аграрної науки та створення банку пропозицій інновацій нових агро- та біотехнологій; селекційних досягнень у рослинництві та тваринництві, сучасних технічних комплексів, адаптованих до умов конкретної ґрунтово-кліматичної зони;

- формування економічних механізмів стимулювання попиту агроформувань на інноваційну продукцію, пільгове кредитування ресурсів та кредитної підтримки й пільгового оподаткування інноваційних проектів;

- створення інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити координування інноваційною діяльністю до практичного застосування її результатів.

Висновки

Інноваційна діяльність є важливою складовою системи заходів щодо прискорення розвитку сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності й ефективності. А тому її в аграрній сфері запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також упровадження їх у виробництво. На нашу думку, агроінновація – це розробка новації в галузі сільського господарства – сортів рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, впровадження нової техніки, технологій вирощування та утримання тощо, що сприяє отриманню економічного, соціального, екологічного ефектів.

У сучасних умовах інноваційний розвиток підприємств агропромислового виробництва можливий тільки на основі відповідної моделі, яка має враховувати регіональні особливості агропромислового виробництва і можливості інноваційного розвитку. А становлення інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва можна розглядати як системну проблему.

Формалізація вищезгаданих взаємозв'язків та активізація інноваційної діяльності на етапах розробки, апробації та відтворення новацій сприятиме створенню технопарків та інших інноваційних структур.

Перспективи подальших досліджень

З огляду на специфіку інновацій у сільському господарстві, необхідно розглянути динаміку впливу створення технопарків та відповідних інноваційних структур на активізацію наукових розробок з урахуванням інноваційних потреб в аграрному виробництві.

Література

1. Белл Д. Третья технологическая революция и ее возможные социально-экономические последствия / Д.Белл – М., 1990. – С. 125–136.
2. Бернал Дж. Наука в истории общества / Дж. Бернал – М., 1956. – С. 243–258.
3. Бухвостов Ю.В. Детерминирующее воздействие инвестиций на формирование экономики инновационного типа (на примере аграрного сектора) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук / Ю.В. Бухвостов. – М., 2009. – 26 с.
4. Власенко О.С. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. /О.С. Власенко . К.: Знання, 2011. – 439 с.
5. Наукові парки інноваційного підприємництва. Технопарк: монографія / І.Г. Грабар, М.І.Лещенко, А.С. Малиновський, Є.І. Ходаківський. – Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2009. – 384 с.
6. Зубець М.В. Наукові основи розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах (теорія, методологія, практика) / М.В. Зубець, С.О. Тивончук – К. : Аграрна наука, 2006. – С.80 – 90.
7. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н.Д. Кондратьев. – М., 2002. –383 с.
8. Кот О. В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та його організаційно-економічне забезпечення / О.В. Кот // Проблеми науки. – 2008. – № 9. – С. 30–37.
9. Лапко О.О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання / О.О. Лапко — К. : Ін-т екон. прогноз. НАН України, 1999. — 294 с.
10. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии: в 4 т. / К. Маркс – М.: Политиздат, 1983. – Т. 1: Процесс пр-ва капитала. — 905 с.
11. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: підручник / В.М. Нелеп. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 495 с.
12. Посталюк М.П. Функциональная роль инновационных отношений в экономической системе [Электронный ресурс] / М.П. Посталюк // Евразийский международный научно-аналитический журнал. 2006. – № 1/2. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=21229.>]
13. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии / Жан-Батист Сэй // Экономические софизмы; Экономические гармонии / Фредерик Бастиа; [сост., вступ. ст. и коммент. М.К. Бункиной и А. М. Семенова]. — М. : Дело : Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации, 2000. – 38–45 с.
14. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит; вступ. стат. и коммент. В.С.Афанасьева. – М.: Соцэгиз, 1962. – 684 с.
15. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер ; пер. с нем. В.С. Автономова [и др.] — М. : Прогресс, 1982. — 455 с.

16. Яковец Ю.В. Русский циклизм: новые видения прошлого и будущего / Ю.В. Яковец – N.Y.: Edwin Mellen Press, 1999. – С. 74–86.

17. Borisz Szanto. Az ezredfordulo innovacios tarsadalma / Szanto Boris //Innovation Driven Society at the Turn of Millennium. – Budapest LSI Informatikai Oktatokozpont, 2003. – С. 183-184.

18. Feeding the world – an economic history 1800–2000 by Giovanni Federico – 2005. – 338 с.
